

УДК 339.5:656

DOI: [https://doi.org/10.32515/2664-262X.2020.3\(34\).305-312](https://doi.org/10.32515/2664-262X.2020.3(34).305-312)

О.С. Дубицький, доц., канд. техн. наук, **В.І. Бодак**, доц., канд. техн. наук, **Н.Г. Куць**, доц., канд. техн. наук, **Ю.В. Булік**, доц., канд. техн. наук

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

e-mail: o.dubyskyi@gmail.com

Проблеми та перспективи розвитку міжнародного ринку транспортних послуг

В даній статті досліджено тенденції та перспективи розвитку міжнародного ринку транспортних послуг. Викладено питання про сучасний стан ринку вантажоперевезень. З'ясовано основні проблеми міжнародного ринку транспортних послуг. Визначено фактори, що впливають на подальший розвиток ринку транспортних послуг. Обґрунтовані завдання в галузі міжнародних договорів у сфері автомобільного транспорту. Проведене дослідження дає змогу розглянути та проаналізувати важливі напрями інноваційного розвитку та застосування сучасних технологій в сфері транспорту.

перевезення, ринок транспортних послуг, міжнародний ринок транспортних послуг

А.С. Дубицький, доц., канд. техн. наук, **В.І. Бодак**, доц., канд. техн. наук, **Н.Г. Куць** доц., канд. техн. наук, **Ю.В. Булік**, доц., канд. техн. наук

Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна

Проблемы и перспективы развития международного рынка транспортных услуг

В данной статье исследованы тенденции и перспективы развития международного рынка транспортных услуг. Изложены вопросы о современном состоянии рынка грузоперевозок. Выяснены основные проблемы международного рынка транспортных услуг. Определены факторы, влияющие на дальнейшее развитие рынка транспортных услуг. Обоснованные задачи в области международных договоров в сфере автомобильного транспорта. Проведенное исследование позволяет рассмотреть и проанализировать важные направления инновационного развития и применения современных технологий в сфере транспорта.

перевозки, рынок транспортных услуг, международный рынок транспортных услуг

Постановка проблеми. Глобалізація міжнародної торгівлі і транснаціоналізація національних компаній – вільне пересування ресурсів і товарів, що об'єктивно неможливо здійснити без транспортного комплексу.

Жодну зовнішньоторговельну операцію неможливо уявити без участі в ній транспорту, в будь-якому випадку товар необхідно доставити від продавця до покупця. Транспортна послуга – послуга з виконання договору перевезення людей і вантажів. При здійсненні зовнішньоторговельних перевезень автомобільний транспорт має певні переваги перед іншими видами транспорту: маневреність, доставка вантажів «від дверей до дверей»; терміновість і регулярність доставки; доставка може бути організована за системою «just in time» (точно в строк); упаковка (потрібно в менших обсягах або не потрібно зовсім).

Транспорт є основною базою розвитку внутрішнього і міжнародного ринків, забезпечуючи розвиток нормальної ринкової економіки. Від розвитку міжнародного ринку транспортних послуг залежить розвиток світової економіки.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми та перспективи розвитку міжнародного ринку транспортних послуг не є новою. Економічні проблеми розвитку ринку транспортних послуг були висвітлені в працях багатьох вчених, зокрема Бауерсокс Д.Дж., Бакаєв О.О., Дмитриченко М.Ф., Замлинський В.А., Маловичко А.С, Парубець О. М та ін [1-8]. Проте питання перспективи розвитку міжнародного ринку транспортних послуг потребує уваги та залишається недостатньо вивченим.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження стану основних проблем та перспектив розвитку міжнародного ринку транспортних послуг.

Виклад основного матеріалу. Транспортний ринок перспективний, з точки зору розвитку бізнесу, в останні роки показує зростання на тлі кризових процесів економіки. Але, незважаючи на позитивну динаміку, в галузі існує ряд перешкод, що негативно впливають на її розвиток. До основних проблем слід віднести стан дорожньої інфраструктури, недолік інвестицій в розвиток транспортного ринку, інфляційні процеси на паливно-мастильні матеріали, а також їх якість, зношеність парку транспортних засобів.

У зв'язку з великою протяжністю транспортних артерій в Україні ремонт і підтримання їх вимагає постійного фінансування. Лише третина автомагістралей країни відповідає нормативам. Якість дорожнього полотна викликає безліч нарікань з боку перевізників. Як наслідок швидка зношуваність транспортного парку, яка на сьогоднішній день складає близько 50 % (за оцінками Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України і Міністерства інфраструктури України). Крім переоснащення автопарку не всі компанії-перевізники використовують в роботі програмні продукти електронної логістики, сучасні digital-пристрої, які дозволяють підвищити якість транспортної послуги та ефективність роботи в цілому. Вихід з ситуації, що склалася для компаній-перевізників – залучення інвестицій в галузь, як приватних, так і державних, створення і запуск фінансових програм на державному рівні, що дозволяють бізнесу зробити технологічну реновацію технологічного парку.

Одна з основних проблем міжнародних транспортних коридорів це тривалий час митного оформлення вантажів і втрата прибутку від перевезення [9].

Вирішити цю проблему можливо шляхом удосконалення міжнародних вантажних перевезень за рахунок прискорення процедури митних операцій в пунктах пропуску через митний кордон.

Попереднє інформування – це процедура надання відомостей про товари та транспортні засоби до їх фактичного прибуття на митну територію. Даний захід призначений для проведення попередньої перевірки певних відомостей, а також скорочення часу оформлення вантажу на кордоні.

Ще не менш важлива проблема полягає в тому що, в даний час попередня інформація не аналізується в автоматичному режимі з використанням системи управління ризиками державного рівня, її результати не доводяться до митного органу на пункті пропуску.

На думку представників перевізників, за останні роки посилюється тиск з боку держави, а саме зросло податкове навантаження, а також були впроваджені обов'язкові збори. Очікування фінансової підтримки від держави обертається додатковими фінансовими зобов'язаннями, які за планом повинні бути реінвестовані в дорожню інфраструктуру.

У ситуації, що склалася більш «малі» перевізники бачать для себе вихід в об'єднанні в більш великі компанії, що дасть можливість розширення автопарку, зниження витрат на ведення бізнесу.

Крім цього, не можна не згадати обов'язок перевізника на всіх видах транспорту нести відповідальність за страхування транспортного засобу, забезпечувати його безпеку і збереження, низька якість техобслуговування в дорозі, брак кваліфікованих кадрів, отримання та продовження ліцензій (для компаній, що займаються особливо небезпечними вантажами) – все це вимагає серйозних фінансових витрат.

Що робити українським транспортним компаніям в рамках існуючих умов ринку, коли внаслідок економічної кризи, накладених санкцій постраждало більшість секторів економіки країни? Готових рішень немає, але є ринкові тенденції, досвід українських та зарубіжних компаній-перевізників. Незважаючи на кризовий стан економіки, галузь і попит на транспортно-логістичні послуги зростають і мають позитивні перспективи розвитку. Головне завдання учасників ринку – швидка адаптація до мінливих умов в галузі, чутливість до нових тенденцій і дотримання ним, а також рішення спільними зусиллями існуючих проблем на транспорті (зміна законодавчої бази).

На нашу думку, незалежним транспортним компаніям необхідно:

- розвивати комплексну логістику, залучення різних видів транспорту, навіть в категорії одного виду;
- ставити на озброєння інформаційно-цифрові технології, використовувати програми електронної логістики, що сприяють зниженню витрат;
- покращувати якість і розширювати кількість послуг, що надаються на всіх видах транспорту (наприклад, надавати експедирування вантажів, надавати персонал для завантаження / розвантаження);
- інвестувати в навчання своїх фахівців (в залежності від стилю водіння водія економія палива за рейс може скласти до 10 %);
- вводити програми лояльності серед клієнтів бізнесу;
- створювати партнерство з конкурентами.

Це не повний перелік кроків, які може зробити компанія-перевізник для того, щоб зберегти і, більш того, поліпшити власне становище на ринку.

Перспективи розвитку транспорту в світі характеризуються, зокрема, інтенсивним вдосконаленням управлінських функцій [10].

Створення та впровадження автоматизованих і автоматичних систем управління дозволять на більш високому рівні вирішувати завдання керування транспортними засобами та їх потоками, а також завдань забезпечення безпеки та екологічної чистоти. При цьому функцією планування будуть розробка інформаційних технологій на принципах логістики, їх забезпечення засобами збору, обробки, передачі та відображення інформації, її аналізу та обґрунтування рішень.

Відзначається в міжнародній світовій практиці прагнення не до будівництва додаткових транспортних комунікацій (наприклад, багаторівневих розв'язок, що викликають інформаційне та психологічне навантаження на учасників руху і обслуговуючих структур), а до найбільш ефективного використання наявної інфраструктури шляхом грамотного управління транспортними потоками.

Для цього в Україні активно створюються інтелектуальні транспортні системи, що використовують інноваційні розробки в моделюванні транспортних систем і автоматизованому регулюванні транспортних потоків, що надає кінцевим споживачам більшу інформативність і безпеку, а також якісно підвищує рівень взаємодії учасників руху в порівнянні зі звичайними транспортними системами. В інтелектуальних транспортних системах можуть застосовуватися технології передбачення на основі моделювання і накопиченої раніше інформації.

Масштаби світової торгівлі, які ми спостерігаємо сьогодні, а також повсюдне створення транснаціональних компаній припускають швидке переміщення товарів і ресурсів між різними країнами. Світовий транспортний комплекс, пов'язуючи виробників із споживачами товарів і сировини, забезпечує ефективне функціонування ринкової економіки. Наприклад, за статистичними даними Світового Банку, ємність світового ринку транспортних послуг оцінюється більш ніж в 2 200 млрд доларів США.

Ринок транспортних послуг вважається самостійною сферою світової економіки. Відповідно до прийнятої класифікації, до основних сегментах даного ринку відносяться: вантажоперевезення, управлінські, логістичні та експедиційні послуги. В якості основних факторів, що сприяють подальшому розвитку ринку транспортних послуг, виступає зростання обсягу товарообігу і конкуренція між виробниками товарів.

В даний час світовий ринок транспортних послуг включає в себе наступних учасників, тісно взаємодіючих між собою (рис.1):

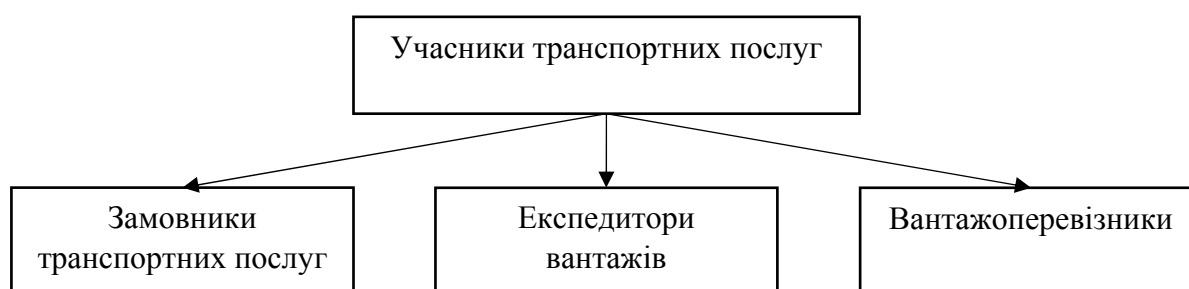

Рисунок 1 – Учасники транспортних послуг

Джерело: розроблено авторами

- замовників транспортних послуг – це власники, відправники та одержувачі вантажів;
- експедиторів вантажів, які беруть безпосередню участь у створенні логістичного ланцюжка по доставці вантажів;
- вантажоперевізників – вони є головними учасниками ринку транспортних послуг. До них відносяться залізні дороги, морські та річкові пароплавства, авіакомпанії, автотранспортні фірми і компанії.

Відмінна особливість світового ринку транспортних послуг – висока конкуренція між вантажними, логістичними та експедиторськими компаніями. Завдяки конкуренції якість транспортних послуг тримається на високому рівні. Кожна фірма або компанія, залучена в сферу міжнародних вантажоперевезень, дорожить своїми постійними клієнтами і намагається залучити додаткових.

Важливою складовою для цього є бездоганне надання транспортних послуг:

- професійне обслуговування, привабливі умови для клієнтів;
- система знижок і дисконтів, гарантії і страховки – все це разом узятє сприяє створенню довірчих відносин і направлено на довгострокову співпрацю.

Ефективно функціонуючий світовий ринок транспортних послуг є основою сучасного бізнесу. Хоча багато компаній і володіють власним парком транспортних засобів, без послуг спеціалізованих вантажоперевізників обійтися практично неможливо. Транспортні послуги полягають не тільки власне в перевезенні вантажів. Величезне значення має професійно складена документація, оптимально спланований маршрут доставки вантажів, правильно вибраний транспортний засіб і досвідчений експедитор. Всі ці фактори у своїй сукупності сприяють тому, що більшість

підприємств звертаються до послуг транспортних і логістичних компаній. Велика кількість інформації по світовому ринку вантажоперевезень ускладнює правильний вибір.

Основні завдання в галузі розвитку міжнародних перевезень подані на рис. 2.

Важливим напрямком інноваційного розвитку та застосування сучасних технологій в сфері транспорту є інформаційне забезпечення транспортних процесів, включаючи:

- стимулювання створення та розвитку асоціацій експедиторів і перевізників, баз даних по операторам і надаються ними послуг;
- створення єдиної інформаційної бази даних про напрямки та стан автодоріг, маршрутах проїзду та об'їзду міст;
- впровадження системи супутникової навігації міжнародних автомобільних перевезень вантажів.

Рисунок 2 – Основні завдання в галузі розвитку міжнародних перевезень

Джерело: розроблено авторами

Ринок транспортно-логістичних послуг сьогодні переживає непрості часи, як і інші галузі економіки України. Зниження вантажопотоків стало наслідком падіння виробництва в більшості секторів економіки, таким чином, конкуренція між різними видами транспорту стала зростати значними темпами. У нових економічних умовах клієнти-вантажовідправники стають все більш вимогливими до рівня своїх транспортно-логістичних витрат і до якості сервісу, що надається логістичним оператором.

Можна припускати, що кризові явища в українській економіці будуть помітні ще кілька років. І якщо ринок і буде рости, то не в сегменті перевезень і експедирування, а в сегменті управлінської логістики.

Незважаючи на загальне скорочення ринку транспортно-логістичних послуг, в сегменті доставки поштових відправлень зниження обсягів не спостерігається. Навпаки, спостерігається невелике зростання в розмірі 20-25 % в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Через загальне зниження товарообігу і

зменшення товарних партій вантажу відправники воліють доставляти вантажі невеликими партіями.

Багато фахівців дають прогнози, згідно з якими в 2021 році економіка України повернеться на докризовий рівень, зросте купівельна спроможність населення, а бізнес, в тому числі в сфері логістики, буде приносити великий прибуток. Але більшість фінансових експертів вважають такий прогноз занадто оптимістичним. На їхню думку, країну в цілому і ринок перевезень зокрема чекає ще один важкий рік.

Однак слід розглянути детальніше основні перспективи ринку вантажоперевезень.

На жаль, при зниженні купівельної спроможності населення попит на логістичні послуги знизився. Багато хто використовує в якості вантажників знайомих і друзів за певну винагороду, а також користуються послугами компаній, де можна дешевше взяти в оренду вантажний автомобіль на кілька годин.

У 2021 році економічна ситуація почне налагоджуватися, але ще не настільки, щоб вивести ринок логістичних послуг на колишній рівень.

Одні компанії будуть підтримувати оптимальні для бізнесу ціни навіть з ризиком втрати клієнтів, інші віддадуть перевагу демпінгувати собі в збиток і, швидше за все, швидко зникнуть з ринку.

Однак найбільш розумним вибором в ситуації, що склалася буде зниження цін за рахунок скорочення витрат.

Багато компаній, що надають своїм клієнтам вигідну вартість послуги, що надається, а також зберегли високий прибуток, в 2021 році зможуть зміцнити позиції і стати великими гравцями ринку логістичних послуг в майбутньому.

Відповідно до думки експертів, вже в 2022 році економічна ситуація покращиться досить, щоб такі компанії зуміли вивести бізнес на новий рівень і значно збільшити свій прибуток.

По-друге, основною перспективою виступає витіснення неефективних гравців.

Безліч «малих» компаній пропонували мінімальний набір послуг, в сприятливі для логістики часи, і не надто турбувалися про якість, встановлюючи дуже низькі ціни.

Поки тримався порівняно високий попит на логістичні послуги, у таких фірм були клієнти. Але в останні роки обсяг вантажоперевезень знизився, а прибуток компаній зменшилася, таким чином, багато неефективних гравців не втрималися на своєму сприятливому рівні.

У 2020 році дана тенденція зберігається. Більш того, експерти очікують масового відходу з ринку малих і середніх фірм і консолідації великих. В результаті конкуренція знизиться, і компанії, які втримаються на плаву, отримають можливість збільшити прибуток і зміцнити бізнес.

Далі автоматизація процесів. Прагнення максимально скоротити витрати підштовхнуло деякі компанії, особливо новачків ринку, до відмови від використання супутникових систем стеження.

Також це підвищення якості послуг, адже клієнти налаштовані, отримати максимум за свої гроші. Щоб виділитися серед конкурентів, слід підвищити якість послуг, що надаються і це не так вже й легко, так як, наприклад такі послуги, як страхування, упаковка, погрузка є частиною стандартного набору, пропонованого компаніями.

Найлегше буде фірмам з хорошою репутацією і багаторічним присутністю на ринку. Що стосується молодих компаній, то за прогнозами експертів в 2021 році новачків на ринку майже не буде, і більшість з них швидко відмовляться від бізнесу.

Підвищення якості послуг – одна з основних тенденцій 2021 року. Багато людей, навчених гірким досвідом роботи з фірмами-одноденками, бояться непрофесіоналізму вантажників і водіїв, тривожаться за збереження свого майна під час перевезення. Довіра клієнта і право співпрацювати з ним доведеться заслжити.

На сьогоднішній день створюються і розвиваються мережі міжрегіональних транспортних коридорів і поєднувати цю роботу з їх облаштуванням сучасними і безпечними об'єктами дорожнього сервісу.

Висновки. Отже, ринок транспортних послуг активно розвивається і став невід'ємною частиною державної інфраструктури, безсумнівно, він буде розвиватися і далі, не дивлячись на всілякі перешкоди, адже, на сьогоднішній день, жодна торгова угода, як на мікрорівні, так і на макрорівні, вже не представляється без участі в ній транспорту.

Список літератури

1. Бауерсокс Дональд Дж., Клосс Дейвид Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок: пер. с англ. М.: ЗАО «Олимп-бизнес», 2001. 639с.
2. Бакаєв О.О., Кутах О.П., Понамаренко Л.А. Теоретичні засади логістики : підр. для студ. екон. і транспорт. спец. Київ.:Фенікс, 2003. Т.1. 429с.
3. Транспортні технології в системах логістики: підручник / Дмитриченко М.Ф. та ін. Київ: ІНФОРМАВТОДОР, 2007. 676 с.
4. Замлинський В. А., Коваль В. В., Котлубай В. О. Стан та перспективи розвитку експортного потенціалу ринку послуг автомобільного транспорту. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. С. 210–214.
5. Маловичко А. Експорт транспортних послуг у міжнародній і зовнішній торгівлі. *Економічний аналіз*. 2011. Вип. 8. Ч. 1. С. 125-128.
6. Парубець О. М. Дослідження проблем та перспектив розвитку експорту транспортних послуг України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал*. Червень 2018. № 9(37). С. 21–24.
7. Транспортно-експедиторська діяльність : підручник / Нагорний Є.В., Ломотько Д.В., Шраменко Н.Ю та ін. Харків: ХНАДУ, 2012. 352 с.
8. Транспортно-експедиторська діяльність: навч. посіб. / Запара В.М, Продашук С.М., Кравець А.Л. та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 214 с.
9. Щербанин Ю.А. Мировая экономика : учебник. М. : ЮНИТИ, 2016. 519 с.
10. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80> (дата звернення: 15.05.2020).

References

1. Bauersoks Donald Dzh. & Kloss Deivyd Dzh. (2001). *Lohystyka: yntehryrovannaia tsep postavok [Logistics: integrated supply chain]*. Moscow: Olymp-byznes [in Russian].
2. Bakaiev, O.O., Kutakh, O.P. & Ponamarenko, L.A. (2003). *Teoretychni zasady lohistyky [Theoretical principles of logistics]*. Kyiv: Feniks [in Ukraine].
3. Dmytrychenko, M.F., Levkovets, P.R., Tkachenko, A.M., Ihnatenko, O.S., Zaionchyk, L.H. & Statnyk, I.M. (2007). *Transportni tekhnolohii v systemakh lohistyky [Transport technologies in logistics systems]*. Kyiv: INFORMAVTODOR [in Ukraine].
4. Zamlinskyi, V.A., Koval, V.V. & Kotlubai, V.O. (2017). Stan ta perspektyvy rozvytku eksportnoho potentsialu rynku posluh avtomobilnoho transportu [Status and prospects of development of export potential of the market of road transport services.]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society, Vol. 2*, 210-214 [in Ukraine].
5. Malovychko, A. (2011). Eksport transportnykh posluh u mizhnarodnii i zovnishnii torhivli [Export of transport services in international and foreign trade]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis, Vol. 8*, 125-128 [in Ukraine].
6. Parubets, O.M. (2018). Doslidzhennia problem ta perspektyv rozvytku eksportu transportnykh posluh Ukrainy [Research of problems and prospects of development of export of transport services of Ukraine].

- Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu Ostrozka akademiia – Scientific notes of the National University Ostroh Academy, Vol. 9, 21-24 [in Ukraine].*
7. Nahorni, Ye.V., Lomotko, D.V. & Shramenko, N.Iu. (2012). *Transportno-ekspedytorska diialnist [Freight forwarding activities]*. Kharkiv: KhNADU [in Ukraine].
 8. Zapara, V.M., Prodashchuk, S.M. & Kravets, A.L. (2017) *Transportno-ekspedytorska diialnist [Freight forwarding activities]*. Kharkiv: UkrDUZT [in Ukraine].
 9. Shcherbanyn, Yu.A. (2016). *Myrovaia ekonomika [The world economy]*. Moscow: YuNYTY [in Russian]
 10. Pro skhvalennia Natsionalnoi transportnoi stratehii Ukrainy na period do 2030 roku [On approval of the National Transport Strategy of Ukraine for the period up to 2030] (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-%D1%80> / [in Ukraine].

Oleksandr Dubytskyi, Assoc. Prof., PhD tech. sci., **Vladimir Bodak**, Assoc. Prof., PhD tech. sci., **Nadiya Kuts**, Assoc. Prof., PhD tech. sci., **Yuri Bulik**, Assoc. Prof., PhD tech. sci.

Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine

Problems and Prospects of Development of the International Market of Transport Services

The current situation in the world economy is characterized by varying degrees of development of national economies and their openness to participate in international economic relations, the saturation of trade flows at different stages of cooperation between countries, increasing passenger flows, on the one hand, and insufficient economic development. base, a small number of modern studies of the methodological basis for the functioning of the transport and logistics complex in modern science, on the other hand, cause an objective need for mentioned places, the role and importance of transport services as an important economic category.

The structural shifts that determine the movement of world production and international trade are largely determined by the transformations taking place in the world transport complex.

No foreign trade operation can be imagined without the participation of transport, in any case, the goods must be delivered from seller to buyer. Transport service - a service for the performance of the contract of carriage of people and goods. In the implementation of foreign trade, road transport has certain advantages over other modes of transport: maneuverability, delivery of goods "door to door"; urgency and regularity of delivery; delivery can be organized according to the system "just in time" (exactly on time); packaging (required in smaller quantities or not required at all).

This article examines the trends and prospects for the development of the international market of transport services. The question of the current state of the freight market is stated. The main problems of the international market of transport services are clarified. The factors influencing the further development of the market of transport services are determined. Substantiated tasks in the field of international agreements in the field of road transport. The study allows us to consider and analyze important areas of innovative development and application of modern technologies in the field of transport. Prospects for further development of freight transportation are considered and generalized.

transportation, the market of transport services, the international market of transport services

Одержано (Received) 20.05.2020

Прорецензовано (Reviewed) 19.06.2020

Прийнято до друку (Approved) 19.10.2020